

SXEDIO.53Z

12/25.2.1924: ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΒΑΛΛΟΥΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ.

Μετά τις διαβεβαιώσεις της Βρετανικής Κυβέρνησης ότι μελετάτο το θέμα της αλλαγής του συντάγματος της Κύπρου ώστε να αυξηθεί ο αριθμός των Ελλήνων κυπρίων βουλευτών στο Νομοθετικό και ιδιαίτερα για το γεγονός ότι κάτι τέτοιο θα απαιτούσε αρκετό χρόνο, ο απεσταλμένος του Εθνικού Συμβουλίου στο Λονδίνο Σπύρος Αραούζος αναχώρησε από τη βρετανική πρωτεύουσα επιστρέφοντας στην Κύπρο.

Στην Κύπρο όπου έφθασε το Εθνικό Συμβούλιο εξέφρασε σ' αυτόν τις ευχαριστίες του για όσα είχε κάμει στο Λονδίνο, σε συνεδρία του στα μέσα Ιανουαρίου 1924. Στην ίδια συνεδρία αποφασίστηκε να σταλεί νέο υπόμνημα στην Βρετανική Κυβέρνηση με το οποίο να εκφράζεται η χαρά των Κυπρίων για την άνοδο των Εργατικών στην εξουσία και να επαλαμβάνονται οι αξιώσεις του Κυπριακού λαού για ένωση και αν δεν γινόταν αυτό τότε να παραχωρούντο πολιτικές ελευθερίες.

Επίσης το Συμβούλιο εξέλεξε σαν μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής τους Θ. Θεοδότου, Ι. Οικονομίδα, Ν. Πασχάλη, Ν. Λανίτη και Γ. Μαρκίδη.

Το υπόμνημα συντάχθηκε τις επόμενες μέρες και στις 12/25 Φεβρουαρίου 1924 στάληκε στον υπουργό Αποικιών Ι. Τόμας μέσω του Αρμοστή στη Λευκωσία:

Εν Λευκωσία τη 12/25 Φεβρουαρίου 1924

Εντιμότητα,

1. Εξ ονόματος και κατ' εντολήν του Εθνικού Συμβουλίου της Κύπρου, του εκπροσωπούντος την Κυπριακήν Εκκλησίαν διά της εν αυτώ παρακαθημένης Ανωτάτης Ιεραρχίας και του ελληνικού πληθυσμού της Νήσου δι' αιρετών αντιπροσώπων επί τούτων ειδικώς εκλεγέντων, λαμβάνομεν την τιμήν να υποβάλωμεν εις

την Υμετέραν Εντιμότητα και δι' Υμών εις την Κυβέρνησιν της αυτού Βρετανικής Μεγαλειότητος το παρόν υπόμνημα.

2. Ο Κυπριακός λαός μετ' εξαιρετικής όλως αποβλέπει ευχαριστήσεως εις το γεγονός της αναλήψεως της διακυβερνήσεως της Βρετανικής αυτοκρατορίας υπό εκπροσώπων των μεγάλων υπό έποψιν ανθρωπιστικήν, αρχών του Εργατικού Κόμματος και κολακεύεται να πιστεύη ότι η εφαρμογή υψηλοτέρων αρχών πολιτικής εναρμονιζομένης προς τα ανθρώπινα δίκαια, θέλει επεκτείνει την αγαθοεργόν αυτής επίδρασιν και επί της ατυχούς ημών Νήσου, της οποίας παρά πάσαν προσδοκίαν, τα δίκαια μέχρι σήμερον παρεγνωρίσθησαν.

3. Η Κύπρος, Νήσος απ' αιώνων Ελληνική, απέβλεψε πάντοτε προς την γενομένην κατά το **1878** μεταπολίτευσιν διά της Βρετανικής κατοχής, μετ' ανακουφίσεως και εθεώρησε ταύτην ως σταθμόν προωρισμένον να την καθοδηγήση εις την Εθνικήν της αποκατάστασιν. Ο οικών ταύτην, διά ψηφισμάτων, διά συλλαλητηρίων, δι' υπομνημάτων, διά Πρεσβειών, ειδικώς αποσταλεισών εις Λονδίνον (τόνιζε) ότι η αναλλοίωτος και θεμελιώδης αξίωσις του είναι η απόδοσις της Νήσου εις την Μητέρα της Ελλάδα. Την ζωηράν ταύτην αξίωσιν του κυπριακού λαού, όχι μόνον αι κατά καιρούς Κυβερνήσεις της Αυτού Μεγαλειότητος, αλλά και το γεγονός της κατά το **1915** προσφοράς της Κύπρου υπό της Μ. Βρετανίας εις την Ελλάδα αποτελεί την μάλλον έμπρακτον αναγνώρισιν των εθνικών του λαού δικαίων.

4. Μη επιτευχθείσης διά λόγους γενικωτέρας πολιτικής της παραχωρήσεως της Νήσου εις την Ελλάδα κατά το **1915**, δεν έπαυσεν ουχ ήτιον η βρετανική Κυβέρνησις να αφίνη να υπονοήται ότι, αρθέντος του τυπικού κωλύματος της συνθήκης του **1878** διά του μετά της Τουρκίας πολέμου, θα απέβλεπεν ευμενώς προς το φυσικόν αίσθημα της Εθνικής αποκαταστάσεως της Νήσου κατά την τελικήν διευθέτησιν της μεταπολεμικής καταστάσεως. Ο δε πρωθυπουργός,

εντιμότατος κύριος Λούδ Τζωρτζ, απαντών δι' επιστολής του υπό ημερομηνίαν **14** Νοεμβρίου **1919** εις την Κυπριακήν Πρσβείαν έγγραφεν " ότι γνωρίζει πλήρως το υπάρχον αίσθημα μεταξύ του Ελληνικού πληθυσμού της Νήσου υπέρ της ενώσεως της νήσου μετά της Ελλάδος" και ότι " οι πόθοι των κατοίκων της νήσου Κύπρου θα τύχωσι της μάλιστα συντόνου και συμπαθούς προσοχής της Κυβερνήσεως της Α. Μεγαλειότητος, όταν αύτη θα εξετάση το μέλλον της Νήσου". Αλλ' ατυχώς μετά την λήξιν του μεγάλου πολέμου, πάσαι αι επίσημοι αύται υποσχέσεις παρωράθησαν και ελησμονήθησαν, εις επίμετρον δε η κακοδιοικήσεις της Νήσου, επετάθη, προκαλέσασα πολιτικήν ανωμαλίαν άνευ προηγουμένου εις την ιστορίαν της Κύπρου υπό την βρεττανικήν διοίκησιν.

5. Επιστεύσαμεν, Εντιμότατε, ότι Βρεττανική διοίκησις **40** και πλέον ετών θα έκαμνεν ώστε η ημετέρα Νήσος να εισέλθη εις την οδόν της προόδου και να αποκτήση σχετικήν πως ευημερίαν. Αλλ' η απλή επισκόπησις της σημερινής οικτράς καταστάσεως της Νήσου θα καταδείξη ότι, εφόσον ο λαός δεν μετέχει υπευθύνως της διοικήσεως της Νήσου, δεν δύναται αύτη να ίδη ημέρας προόδου.

Από του **1882** παρεχωρήθη εις την Νήσον πολίτευμα ψευδοκοινοβουλευτικής μορφής εξ εκείνων τα οποία επιτηδείως παραχωρούνται εις υποδούλους λαούς με τον σκοπόν του να διαφθείρωσι μάλλον ή να διαπαιδαγωγώσιν αυτούς. Διότι διά των πολιτικών τούτων συστημάτων ενώ ουδέν πραγματικόν αγαθόν προσφέρεται εκ των απορρεόντων από τ'αληθή κοινοβουλευτικά πολιτεύματα, επιδαψιλεύονται εν τούτοις εις τον λαόν μόνον τα κακά της διαιρέσεως και των πολιτικών αντεγκλίσεων, αι οποίαι τείνωσιν εις το να μεταφέρωσι τας ευθύνας της κυβερνήσεως επί των ώμων των εκάστοτε αιρετών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου.

Το σύστημα τούτο καταπεσόν τελείως εις την σείδησιν του Κυπριακού λαού κατεδικασθη υπ' αυτού κατά τρόπον εμφανίοντα την ακλόνητον αυτού θέλησιν

να μη στέρξη εις την εξακολούθησιν της Κοινοβουλευτικής αυτής διακωμωδήσεως, κατά την οποίαν ουδέν θετικόν δικαίωμα ενεργού συμμετοχής εις τα της διαχειρίσεως των δημοσίων αυτού πραγμάτων τω χωρηγείται.

Απόδειξις της τοιαύτης θελήσεως του Κυπριακού λαού είναι η πανηγυρική αποχή από των προκηρυχθεισών κατά το 1921 και 1922 γενικών βουλευτικών εκλογών, κατόπιν αποφάσεων ληφθεισών προς τούτο εις Παγκυπρίους συνελεύσεις καθ' ας μετέσχε δι' ειδικών αντιπροσώπων όλη η Νήσος και καθ' ας παμψηφεί κατεδικάσθη το ψευδοσύνταγμα τούτο ως ανάξιον και των Κυβερνώντων και του κυβερνωμένου λαού.

Αλλ' η τοπική Κυβέρνησις αντί να εκτιμήση προσηκόντως εκδήλωσιν τόσον σοβαράν της πολιτικής ωριμότητος του κυπριακού λαού, τουναντίον εζήτησε εκμεταλλευσόμενη την ολοκληρωτικήν από των καλπών αποχήν, να καλύψη τας ευθύνας της δι' εικονικής λαϊκής ανιπροωπείας, αλιεύσασα δι' επιτηδείου προπαγάνδας εκ των μάλλον απαιδεύτων λαών στρωμάτων εννέα αιρετά μέλη, εξ ων δύο Μαρωνίτας ιερείς. Θεωρούμεν δε περιττόν να μακρυγορήσωμεν επί των περιστάσεων και των όρων υπό τους οποίους οι τοιοῦτοι αντιπρόσωποι εισεπήδησαν εις το Νομοθετικόν Συμβούλιον, καθ' ότι εκτενώς περί τούτων επραγματεύθημεν εν τω υπό ημερομηνίαν 21 Ιανουαρίου 1923 υπομνήματι ημών προς τον Εντιμότατον πρώην επί των Αποικιών Υπουργόν.

Είναι όμως ανάγκη να προσθέσωμεν ότι η Κυπριακή Κυβέρνησις προέβη εις τους πρωτοτύπους αυτούς αντιπροσώπους εις επιβολήν νέων βαρυτάτων φόρων και εις επιψήφισιν νομοθετημάτων μη ανταποκρινομένων ούτε προς τα αισθήματα του κυπριακού λαού, ούτε προς τα πραγματικά αυτού συμφέροντα.

Δικαιώματα του Κυπριακού λαού προς ανάδειξιν διά της ψήφου αυτού των Κοινοτικών αυτού αρχών (Μουχταρών και Αζάδων) κεκτημένων διά προηγουμένων νόμων κατηργήθησαν, η εθνική ημών Παιδεία κατά το

μάλλον και ήττον υπεδουλώθη διά νόμου, μέτρα ανελεύθερα καταπνίξεως του εθνικού ημών φρονήματος ετέθησαν βιαίως εις εφαρμογήν, διακεκριμένοι φιλήσυχoi πολίται κατοικούντες εν Κύπρω από τριακονταετίας εξωρίσθησαν της Νήσου, εις επίμετρον δε όλων τούτων σοβαρά οικονομική κρίσις μαστίζει τον τόπον.

Ο γεωργικός ιδία πληθυσμός διά της αποτόμου υποτιμήσεως της αξίας της κτηματικής του περιουσίας και της αναλόγου επηρείας αυτής επί της οικονομικής του πίστεως, συντρεχόντων προς τούτο και ατυχών Νομοθετικών μέτρων, τεθέντων εις εφαρμογήν από του 1919, κατήντησεν εις την εσχάτην βαθμίδα οικονομικής καχεξίας, ώστε κτήματα αθρόως να πωλώνται διά χρέη δυνάμει δημοσίων πλειστηριασμών, κάτω του δεκάτου της πραγματικής των αξίας.

Ο τόπος αισθάνεται ότι επιβάλλεται πλέον εις την Κυβέρνησιν να αντιμετωπίση την κατάστασιν αυτήν διά σοβαρών και αποφασιστικών μέτρων, μεταξύ των οποίων ενδείκνυται πρωτίστως η αμέριστος ίδρυσις και λειτουργία της γεωργικής τραπέζης, διά της οποίας θα ειςρεύση εις τον τόπον και θα τεθή εις κυκλοφορίαν το σήμερον εν πολλοίς μεν νεκρωθέν, εν τοις πλείστοις δε ελλείπον κεφάλαιον, διά του οποίου θα ενισχυθή οικονομικώς η γεωργική τάξις, η αποτελούσα τον κυριώτατον παράγοντα της πλουτολογικής κινήσεως και ζωής της Νήσου ημών.

Το αναγκαιούν άλλως τε διά την ίδρυσιν τιαύτης Γεωργικής Τραπέζης κεφάλαιον έχει η Κυβέρνησις εις χείρας της εκ των χρημάτων του Κυπριακού λαού, άτινα ούτος επί μακράν σειράν ετών καταναγκαστικώς κατέβαλλε και εξακολουθεί να καταβάλλη προς αποπληρωμήν των υποχρώσεων τας οποίας η Μεγάλη Βρετανία ανέλαβε προς την Τουρκίαν κατά την κατάληψιν της Νήσου.

6. Υπέρ παν άλλο εν τούτοις τοπικών μέτρον ενδείκνυται να χορηγηθώσιν εις τον λαόν ουσιώδεις ελευθερίαι, όπως δυνηθή ούτος να αναλάβη πραγματικήν ευθύνην και εξουσίαν εν τη διαχειρίσει

των δημοσίων αυτού πραγμάτων, γενόμενος κύριος εν τω ιδίω αυτού οίκω, ως διαλαμβάνει περί τούτου ευρύτερον υπόμνημα ημών υπό ημερομηνίαν **16** Δεκεμβρίου **1922**, απευθυνόμενον προς τον εντιμότατον πρώην επί των Αποικιών Υπουργόν. Είναι αληθώς οδυνηρόν διά τον κυπριακόν λαόν να συναισθάνεται ότι μόνος σχεδόν μεταξύ όλων των λαών των διατελούντων υπό το σκήπτρον της Α. Μ. του Βασιλέως της Αγγλίας κατεδικάσθη υπό των προκατόχων υμών εις την διαβίωσιν υπό το αυτό πολιτειακόν καθεστώς το οποίον αρχικώς και υπό τόσον δυσμενείς όρους είχε χορηγηθή, ενώ ο λαός ούτος ουδενός είναι κατώτερος υπό έποψιν μορφώσεως και πολιτισμού.

Τας περί πολιτικών ελευθεριών απόψεις ημών εκείνας υπεστήριξε και διά ζώσης προ του Εντιμοτάτου πρώην επί των Αποικιών Υπουργού ο κατά το παρελθόν έτος επισκεφθείς το Λονδίνον εκπρόσωπος της Κύπρου κ. Σπύρος Αραούζος. Ευρεθέντες δε προ της αδικαιολογήτου αρνήσεως του υπουργού όπως χορηγήση εις την Νήσον ουσιώδεις πολιτικός ελευθερίας, ηναγκάσθημεν να δεχθώμεν διά του κ. Αραούζου εισήγησιν της Βρετανικής Κυβερνήσεως περί αυξησεως των Ελληνικών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου με ανάλογον αύξησιν των επισήμων εδρών, αλλ' υπό τον όρον αμέσου διαλύσεως του υφισταμένου Νομοθετικού Συμβουλίου, όπερ προσάπτει όνειδος εις Βρεττανούς κυβερνήτας.

Πιστεύσατε, Εντιμότατε, ότι η εν γένει κατάστασις των δημοσίων πραγμάτων είναι από πάσης απόψεως αξιοθρήνητος. Εζητήσαμεν και άλλοτε, επαναλαμβάνομεν δε και σήμερα την πρόσκλησιν της εις την νήσον αποστολής ανακριτικής επιτροπείας ή οποία να εξετάση εκ του σύνεγγυς τα της καταστάσεως διά να αντιληφθή εις ποίαν οικτράν θέσιν κατήντησαν τα πράγματα του τόπου υπό την σημερινήν τοπικήν διακυβέρνησιν.

7. Υποβάλλοντες, Εντιμότατε, τα δίκαια ταύτα αιτήματα του κυπριακού λαού προς την πρώτην εργατικήν Κυβέρνησιν της Μ. Βρετανίας τρέφομεν

ακράδαντον πεποίθησιν ότι οι υγιείς και ομαλαί ανθρωπιστικάί αρχαί του Εργατικού Κόμματος, θα επιβάλωσι το ηθικόν αυτών κύρος εν γένει επί της εξελίξεως των δημοσίων πραγμάτων της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και ειδικώς επί της τύχης της ιδιαιτέρας ημών πατρίδος.

Εξαιρετικώς δε ευχάριστον συγκυρίαν θεωρεί ο κυπριακός λαός την παρουσίαν επικεφαλής της Βρετανικής Κυβερνήσεως, προς ην απευθύνει την αξίωσιν και παρ' ης πεποιθότως απεκδέχεται την πραγμάτων της εθνικής του αποκαταστάσεως του εντιμοτάτου κ. Ράμσευ Μακτόναλντι, όστις κατά το σοσιαλιστικόν συνέδριον της Βέρνης σθεναρώς υπεστήριξε την απόδοσιν της Κύπρου εις το Ελληνικόν Βασίλειον.

Διατελούμεν
μετά βαθυτάτης υπολήψεως και τιμής
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου

Προς την Αυτού Εντιμότητα
τον επί των Αποικιών Υπουργόν
της Μεγάλης Βρετανίας
εις Λονδίον

(Μεταγλώττιση)

Εν Λευκωσία 12/25 Φεβρουαρίου 1924

Εντιμότητα,

1. Εξ ονόματος και κατ' εντολή του Εθνικού Συμβουλίου της Κύπρου, που εκπροσωπεί την Κυπριακή Εκκλησία με την σε αυτό παρακαθήμενης Ανώτατης Ιεραρχίας και του ελληνικού πληθυσμού της Νήσου με αιρετούς αντιπροσώπους που εκλέγηκαν ειδικά γι' αυτό, λαμβάνουμε την τιμή να υποβάλουμε στην Εντιμότητα Σας και μέσον Σας στην Κυβέρνηση της Αυτού Βρετανικής Μεγαλειότητος το παρόν υπόμνημα.

2. Ο Κυπριακός λαός με όλως εξαιρετική

ευχαρίστηση αποβλέπει στο γεγονός της ανάληψης της διακυβέρνησης της Βρετανικής αυτοκρατορίας από εκπροσώπους των μεγάλων υπό έποψη ανθρωπιστικήν, αρχών του Εργατικού Κόμματος και κολακεύεται να πιστεύει ότι η εφαρμογή υψηλότερων αρχών πολιτικής εναρμονιζόμενης προς τα ανθρώπινα δίκαια, θα επεκτείνει την αγαθοεργή της επίδραση και στην ατυχή μας Νήσο, της οποίας παρά κάθε προσδοκία, τα δίκαια μέχρι σήμερα παραγνωρίστηκαν.

3. Η Κύπρος, Νήσος από αιώνες Ελληνική, απέβλεψε πάντοτε προς τη γενόμενη κατά το **1878** μεταπολίτευση με την Βρετανική κατοχή, με ανακούφιση και την θεώρησε ως σταθμό προωρισμένο να την καθοδηγήσει στην Εθνική της αποκατάσταση. Ο (λαός) που κατοικεί σ' αυτήν, με ψηφίσματα, συλλαλητήρια, υπομνήματα, Πρεσβείες, που αποστάληκαν ειδικά για τον σκοπό αυτό στο Λονδίνο (τόνιζε) ότι η αναλλοίωτη και θεμελιώδης αξίωση του είναι η απόδοση της Νήσου στη Μητέρα της Ελλάδα. Τη ζωηρή αυτή αξίωση του κυπριακού λαού, όχι μόνο οι κατά καιρούς Κυβερνήσεις της Αυτού Μεγαλειότητος, αλλά και το γεγονός της προσφοράς κατά το **1915** της Κύπρου από τη Μ. Βρετανία στην Ελλάδα αποτελεί τη μάλλον έμπρακτη αναγνώριση των εθνικών δικαίων του λαού.

4. Εφόσον δεν επιτεύχθηκε για λόγους γενικώτερης πολιτικής της παραχώρησης της Νήσου στην Ελλάδα κατά το **1915**, δεν έπαυσε όχι μόνο η βρετανική Κυβέρνηση να αφήνει να υπονοείται ότι, αφού ήρθη το τυπικό κάλυμα της συνθήκης του **1878** με τον πόλεμο με την Τουρκία, θα απέβλεπε ευμενώς προς το φυσικό αίσθημα της Εθνικής αποκατάστασης της Νήσου κατά την τελική διευθέτηση της μεταπολεμικής κατάστασης. Ο δε πρωθυπουργός, εντιμότατος κύριος Λόυδ Τζωρτζ, απαντώντας με επιστολή του υπό ημερομηνία **14** Νοεμβρίου **1919** στην Κυπριακή Πρσβεία έγραφε " ότι γνωρίζει πλήρως το υπάρχον αίσθημα μεταξύ του Ελληνικού πληθυσμού της Νήσου υπέρ της ενώσεως της νήσου μετά της Ελλάδος" και ότι " οι

πόθοι των κατοίκων της νήσου Κύπρου θα τύχωσι της μάλιστα συντίονου και συμπαθούς προσοχής της Κυβερνήσεως της Α. Μεγαλειότητος, όταν αύτη θα εξετάση το μέλλον της Νήσου". Αλλά ατυχώς μετά τη λήξη του μεγάλου πολέμου, όλες οι επίσημες αυτές υποσχέσεις παραβλέφθηκαν και λησμονήθηκαν, επί πλέον δε η κακοδιοίκηση της Νήσου, επιτάθηκε, προκαλώντας πολιτική ανωμαλίαν χωρίς προηγούμενο στην ιστορία της Κύπρου υπό τη βρετανική διοίκηση.

5. Πιστεύσαμε, Εντιμότητα, ότι Βρετανική διοίκηση **40** και πλέον χρόνια θα έκαμνε ώστε η Νήσος μας να εισέλθει στην οδό της προόδου και να αποκτήσει σχετική κάπως ευημερία. Αλλά η απλή επισκόπηση της σημερινής οικτρής κατάστασης της Νήσου θα καταδείξει ότι, εφόσον ο λαός δεν μετέχει υπεύθυνα στη διοίκηση της Νήσου, δεν μπορεί ατή να δει ημέρες προόδου.

Από του **1882** παραχωρήθηκε στη Νήσο πολίτευμα ψευδοκοινοβουλευτικής μορφής από εκείνα τα οποία επιτήδεια παραχωρούνται σε υπόδουλους λαούς με τον σκοπό του να διαφθείρουν μάλλον ή να διαπαιδαγωγούν αυτούς. Διότι με τα πολιτικά αυτών συστήματα ενώ κανένα πραγματικό αγαθό προσφέρεται από τα απορρέοντα από τ'αληθινά κοινοβουλευτικά πολιτεύματα, επιδαψιλεύονται εν τούτοις στο λαό μόνο τα κακά της διαίφρεσης και των πολιτικών αντεγκλίσεων, οι οποίες τείνουν στο να μεταφέρουν τις ευθύνες της κυβέρνησης στους ώμους των εκάστοτε αιρετών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου.

Το σύστημα τούτο αφού κατέπεσε εντελώς στη σείδηση του Κυπριακού λαού καταδικάσθηκε από αυτόν κατά τρόπο που εμφαίνει την ακλόνητη του θέληση να μη στερξει στην εξακολούθηση της Κοινοβουλευτικής αυτής διακωμώδησης, κατά την οποία κανένα θετικό δικαίωμα ενεργού συμμετοχής στα δημόσια πάγματα της διαχείρισης δεν του χωρηγείται.

Απόδειξη της τέτοιας θέλησης του Κυπριακού λαού είναι η πανηγυρική αποχή από τις προκηρυχθείσες κατά το **1921** και **1922** γενικές

βουλευτικές εκλογές, ύστρα από αποφάσεις που λήφθηκαν για τον σκοπό αυτό σε Παγκύπριες συνελεύσεις κατά τις οποίες μετέσχε με ειδικούς αντιπροσώπους όλη η Νήσος και κατά τις οποίες κατεδικάσθηκε ομόφωνα το ψευδοσύνταγμα τούτο ως ανάξιο και τγια τους Κυβερνώντες και τον κυβερνώμενο λαό.

Αλλ' η τοπική Κυβέρνηση αντί να εκτιμήσει κατάλληλα εκδήλωση τόσο σοβαρή της πολιτικής ωριμότητας του κυπριακού λαού, τουναντίον ζήτησε εκμεταλλευσόμενη την ολοκληρωτική αποχή από τις κάλπες, να καλύψει τις ευθύνες της με εικονική λαϊκή αντιπροσωπεία, αλιεύοντας με επιτήδεια προπαγάνδα από τα μάλλον απαίδευτα λαϊκά στρώματα εννέα αιρετά μέλη, από τα οποία δύο Μαρωνίτες ιερείς. Θεωρούμε δε περιττό να μακρυγορήσουμε για τις περιστάσεις και τους όρους υπό τους οποίους οι τέτοιοι αντιπρόσωποι εισεπήδησαν στο Νομοθετικό Συμβούλιο, καθ' ότι επραγματεύθηκαν εκτενώς γι' αυτά στο υπό ημερομηνία **21 Ιανουαρίου 1923** υπόμνημα μας προς τον Εντιμότατο πρώην Υπουργό Αποικιών.

Είναι όμως ανάγκη να προσθέσουμε ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση προέβη στους πρωτότυπους αυτούς αντιπροσώπους σε επιβολή νέων βαρύτατων φόρων και σε επιψήφιση νομοθετημάτων που δεν ανταποκρίνονται ούτε προς τα αισθήματα του κυπριακού λαού, ούτε προς τα πραγματικά του συμφέροντα.

Δικαιώματα του Κυπριακού λαού προς ανάδειξη με την ψήφο του των Κοινοτικών του αρχών (Μουχταράν και Αζάδων) κερκτημένων με προηγούμενους νόμους καταργήθηκαν, η εθνική μας Παιδεία κατά το μάλλον και ήττον υποδουλώθηκε με νόμο, μέτρα ανελεύθερα κατάπνιξης του εθνικού μας φρονήματος τέθηκαν βίαια σε εφαρμογή, διακεκριμένοι φιλήσυχoi πολίτες που κατοικούντ στην Κύπρο από τριακονταετίας εξορίστηκαν από τη Νήσου, σε επίμετρο δε όλων ταυτών σοβαρή οικονομική κρίση μαστίζει τον τόπο.

Ο γεωργικός ιδιαίτερα πληθυσμός με την απότομη υποτίμηση της αξίας της κτηματικής του

περιουσίας και της ανάλογης επήρειας αυτής στην οικονομική του πίστη, ενώ συντρέχουν προς τούτο και ατυχή Νομοθετικά μέτρα, που τέθηκαν σε εφαρμογή από το **1919**, κατήντησε στην τελευταία βαθμίδα οικονομικής καχεξίας, ώστε κτήματα να πωλούνται αθρόα για χρέη σύμφωνα με δημόσιους πλειστηριασμούς, κάτω από το δέκατο της πραγματικής τους αξίας.

Ο τόπος αισθάνεται ότι επιβάλλεται πλέον στην Κυβέρνηση να αντιμετωπίσει την κατάσταση αυτή με σοβαρά και αποφασιστικά μέτρα, μεταξύ των οποίων ενδείκνυται πρώτιστα η αμέριστη ίδρυση και λειτουργία της γεωργικής τράπεζας, με την οποία θα εισρεύσει στον τόπο και θα τεθεί σε κυκλοφορία το κεφάλαιο που έχει νεκρωθεί εν πολλοίς μεν στα πλείστα δε ελλείπει, με το οποίο θα ενισχυθεί οικονομικά η γεωργική τάξη, που αποτελεί τον κυριώτατο παράγοντα της πλουτολογικής κίνησης και ζωής της Νήσου μας.

Το αναγκαίο άλλωστε κεφάλαιο για την ίδρυση τέτοιας Γεωργικής Τράπεζας έχει η Κυβέρνηση στα χέρια της από τα χρήματα του Κυπριακού λαού, τα οποία αυτός για μακρά σειρά ετών κατέβαλλε καταναγκαστικά και εξακολουθεί να καταβάλλει προς αποπληρωμή των υποχρώσεων τις οποίες η Μεγάλη Βρετανία ανέλαβε προς την Τουρκία κατά την κατάληψη της Νήσου.

6. Πέρα από κάθε άλλο εν τούτοις τοπικό μέτρο ενδείκνυται να χορηγηθούν στο λαό ουσιώδεις ελευθερίες, όπως δυνηθεί αυτός να αναλάβει πραγματική ευθύνη και εξουσία στη διαχείριση των δημοσίων του πραγμάτων, γινόμενος κύριος στο δικό του οίκο, όπως διαλαμβάνει γι' αυτόν ευρύτερο υπόμνημα μας υπό ημερομηνία **16** Δεκεμβρίου **1922**, που απευθύνεται προς τον Εντιμότατο πρώην Υπουργό Αποικιών. Είναι αλήθεια οδυνηρό για τον κυπριακό λαό να συναισθάνεται ότι μόνος σχεδόν μεταξύ όλων των λαών που διατελούν υπό το σκήπτρο της Α. Μ. του Βασιλέα της Αγγλίας καταδικάσθηκε από τους προκατόχους μας στη διαβίωση υπό το αυτό πολιτειακό

καθεστώς το οποίο αρχικά και υπό τόσο δυσμενείς όρους είχε χορηγηθεί, ενώ ο λαός αυτός δεν είναι κατώτερος κανενός υπό έποψη μόρφωση και πολιτισμό.

Τις απόψεις για πολιτικές ελευθερίες μας εκείνες υπεστήριξε και δια ζώσης ενώπιον του Εντιμότητας πρώην υπουργού των Αποικιών ο εκπρόσωπος της Κύπρου κ. Σπύρος Αραούζος ο οποίος επισκέφθηκε στο παρελθόν το Λονδίνο. Ευρεθέντες δε ενώπιον της αδικαιολόγητης άρνησης του υπουργού όπως χορηγήσει στη Νήσο ουσιαστικές πολιτικές ελευθερίες, αναγκαστήκαμε να δεχθούμε διά του κ. Αραούζου εισήγηση της Βρετανικής Κυβέρνησης για αύξηση των Ελληνικών μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου με ανάλογη αύξηση των επισήμων εδρών, αλλά υπό τον όρο άμεσης διάλυσης του υφιστάμενου Νομοθετικού Συμβουλίου, το οποίο προσάπτει όνειδος σε Βρετανούς κυβερνήτες.

Πιστεύετε, Εντιμότητα, ότι η γενική κατάσταση των δημόσιων πραγμάτων είναι από κάθε άποψη αξιοθρήνητη. Ζητήσαμε και άλλοτε, επαναλαμβάνουμε δε και σήμερα την πρόσκληση της αποστολής στη νήσο ανακριτικής επιτροπής ή οποία να εξετάσει από κοντά την κατάσταση για να αντιληφθεί σε ποια οικτρή θέση κατήντησαν τα πράγματα του τόπου υπό τη σημερινή τοπική διακυβέρνηση.

7. Υποβάλλοντες, Εντιμότητα, τα δίκαια αυτά αιτήματα του κυπριακού λαού προς την πρώτη εργατική Κυβέρνηση της Μ. Βρετανίας τρέφουμε ακράδαντη πεποίθηση ότι οι υγιείς και ομαλές ανθρωπιστικές αρχές του Εργατικού Κόμματος, θα επιβάλουν το ηθικό τους κύρος εν γένει στην εξέλιξη των δημοσίων πραγμάτων της Βρετανικής Αυτοκρατορίας και ειδικά στην τύχη της ιδιαίτερης μας πατρίδας.

Εξαιρετικά δε ευχάριστη συγκυρία θεωρεί ο κυπριακός λαός την παρουσία επικεφαλής της Βρετανικής Κυβέρνησης, προς την οποία απευθύνει την αξίωση και από την οποία αποδέχεται πεπεισμένος την πραγμάτωση της εθνικής του αποκατάστασης του εντιμότητας κ. Ράμσευ Μακτόναλντ, ο οποίος κατά το σοσιαλιστικό συνέδριο της Βέρνης υποστήριξε

σθεναρά την απόδοση της Κύπρου στο Ελληνικό Βασίλειο".